

این روز مبارک است



حمیده ذاکری در روزهای آینده به روز مهمی برای همه مسلمانان می‌رسیم. یکی از روزهای مهم در ماه ذی‌القعدة (بیست و پنجم این ماه)، روز «دحوالارض، گسترش زمین» است، روزی که خداوند متعال به بشر، زمین را هدیه داد. «دحوالارض» اصطلاحی برگرفته از آیه ۳۰ سوره نازعات و به معنی گستردن خشکی زمین است. گفته شده است در چنین روزی، اولین خشکی‌های زمین که به‌طور کامل زیر آب بود، در محل کعبه نمایان شد. برای این روز آداب و اعمال بسیاری ذکر شده است که در ادامه برخی از آن‌ها را می‌آوریم.

نعمت نصب کعبه

خداوند متعال، انسان را از خاک آفرید و او را به دیدار و پناه خود دعوت فرمود. قرب به خدا و پناه او نیز نصیب افرادی می‌شود که او را بی‌آلایش و با خلوص بپرستند. در بعضی تفاسیر عرفانی، بهجت و شادی قرب الی... مساوی با سرور و بهشت تلقی می‌شود. انسان از عمق عالم طبیعت و اسارت در کره خاکی و میان آب و گل، بدون تلاش و سعی به مراتب مختلف قرب الهی دسترسی ندارد. این امر مبنایی برای تلاش انسان به‌منظور کسب آگاهی و معرفت الهی است. خداوند عالم به انسان، کعبه مکرمه را هدیه داد، مکانی که خداوند، آن را بزرگ قرار داد و آن را خانه خود نامید و آن را زیارتگاه زائرانش و طالبان حضرتش قرار داد تا بر گرد آن چرخیده، زیارتش کنند. برای این زیارت نیز اعمال و عبادت‌هایی مقرر فرموده است که تمام آن‌ها باعث عروج انسان به مراتب بالا می‌شود. به عبارت دیگر، این عبادت‌ها، عبادت‌کننده را آماده زیارت کعبه حقیقی می‌کند که درباره آن در روایت آمده است: «زمین و آسمانم، گنجایش من را ندارد، بلکه قلب بنده مؤمنم، گنجایش مرا دارد».

روز ظهور صاحب‌الزمان^(ع)

انتظار برای منجی در همه ادیان آسمانی از مظاهر لطف و شفقت الهی به انسان ستم‌دیده است؛ انسانی که در پی دستیابی به شناخت خداوند و نزدیک شدن به اوست. با ظهور صاحب‌الامر^(ع) آنچه در تاریکی‌های جهل پنهان شده است، نمایان و حق و عدالت در زمین گسترده می‌شود. در روایت ذکر شده است: «در این روز (دحوالارض)، حضرت قائم^(ع) قیام خواهد کرد». این روایت به شأن عظیم این روز برای ما اشاره می‌کند. منتظران حضرت مهدی^(ع) با اشتیاق و امیدواری، هرسال این روز را چشم می‌کشند، باشد که چشمشان به جمال مبارک حضرت روشن شود.

اعمال شب و روز دحوالارض

توبه

درست است که همه ما کم‌وکاستی‌های زیادی در زندگی خود داریم اما امید به بخشش ما را به سوی استغفار رهنمون می‌کند. خداوند در قرآن کریم فرموده است: «ای بندگان من که بر خود اسراف و ستم کرده‌اید! از رحمت خداوند نومید نشوید که خدا همه گناهان را می‌آمرزد؛ زیرا او بسیار آمرزنده و مهربان است».

در روایات آمده است برای تحقق توبه، بهتر است چهار شرط را رعایت کنیم؛ الف: پشیمانی و ندامت قلبی و واقعی که البته بهتر آن است که با استغفار زبانی نیز همراه شود.

ب: عزم و تصمیم جدی و حقیقی بر بازنگشتن به سوی گناه و معصیت. ج: جبران حقوق الهی درباره محرمات و ترک واجباتی که قضا و قفاره به دنبال دارد؛ مثل نماز و روزه.

د: جبران حقوقی که از مردم فوت شده است؛ چه خسارت‌های مادی و چه خسارت‌های معنوی مانند آن.

یاد خدا

لحظه لحظه زندگی با بهانه و بی بهانه باید و میتوان به یاد خالق هستی بخش، خدای متعال بود. ولی بعضی روزها آن قدر برای ما مهم هستند که باید بیشتر از روزهای دیگر در آن‌ها لب به ذکر خداوند مشغول باشیم. در شأن روز دحوالارض بسیار گفته‌ایم. امروز با هر گام خود به تسبیح و بزرگی خداوند اعتراف کنیم و بزرگی و قدرت او را بستااییم.

مطهر و پاک

یکی از واضح‌ترین اعمال در هنگام دیدار و زیارت با هر محبوبی پاک‌ی ظاهر و باطن است. در روزهای زیادی به پاک بودن و غسل کردن، توصیه شده است. با نگاهی به آیات و روایات در توصیه مکرر به این امر، به جایگاه ویژه پاکیزگی در اسلام بی‌می‌بریم. روزی که خداوند، نعمت گسترش زمین را بر جهانیان عرضه داشت، برای تک‌تک افراد بشر ویژه است، پس چه بهتر که با تنی پاک و قدمی مطهر بر زمین گام نهمیم؛ زمینی که در زیر پای ما گسترده شده است.

نماز

در متون دینی آمده است پیش از ظهر، دو رکعت نماز با یک بار حمد و پنج بار سوره‌های شمس و ضحی بخوانیم و بعد از سلام نماز این ذکر را بگوییم: «لا حول و لا قوة الا بالله العلی‌العظیم» و بعد از اتمام نماز، دعا کرده، بگوییم: «یا مقبل العثرات أفلنی عثرتی. یا مجیب الدّعوات أجب دعوتی. یا سامع الأصوات اسمع صوتی و ارحمنی و تجاوز عن سئئاتی و ما عندی. یا ذا الجلال و الإکرام!»

دعا

پیامبر اکرم^(ص) بیان کرده‌اند: «در شب بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة، حق تعالی به سوی بندگان مؤمن خود نظر رحمت می‌کند، هر که آن شب را به عبادت به سر آورد، ثواب صد عابد به او عطا می‌کند که در یک چشم‌برهم‌زدن معصیت خدا نکرده باشد و چون نصف شب بگذرد، شروع کن به عبادت و نماز و...». مستحب است دعایی را که اول آن «یا حاحی الکعبه» است، نیز بخوانیم؛ دعایی که در کتاب «مصباح» آمده است.

روزه

از حسن بن علی و شاء روایت شده است: «من کودک بودم که با پدرم در شب بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة، در خدمت حضرت رضا^(ع) شام خوردم، حضرت فرمودند: امشب حضرت ابراهیم^(ع) و حضرت عیسی^(ع) متولد شده‌اند و زمین از زیر کعبه پهن شده است. پس هر که روزش را روزه بدارد، چنان باشد که شصت ماه روزه داشته است».

امام رضا^(ع) را زیارت کنیم

در مناسبت‌های مختلف، زیارت بعضی ائمه اطهار^(ع) توصیه شده است. اما باید خدای بزرگ را شاکر باشیم که از مجاوران حضرت شمس‌الشموس^(ع) هستیم و می‌توانیم در این روز مبارک به زیارت ایشان برویم. میرداماد در «رساله اربعه ایام» خود، درباره اعمال روز دحوالارض بیان کرده است: «زیارت امام رضا^(ع) در این روز، افضل اعمال مستحب و مؤکدترین آداب است».



آداب تشریف به زیارت امام رضا^(ع)

مرحوم شیخ عباس قمی در مفاتیح‌الجنان، فصلی را به آداب زیارت اختصاص داده است. بعضی از آداب زیارت معنوی است؛ مثل معرفت توفیق الهی و تشکر کردن. برای اینکه زیارت مطلوب باشد، باره‌ای آداب ظاهری نیز هست؛ مثل اینکه انسان وقتی می‌خواهد به زیارت برود، نیت خود را برای خدا خالص کند. در زیارت امام رضا^(ع) می‌خوانیم: «خداایا! من به خاطر تو به زیارت آمده‌ام» و این یعنی همان خالص بودن نیت و زیارت به انگیزه کسب رضایت خدا و اثرپذیری از امام معصوم^(ع). علاوه بر این، زیارت باید از مال حلال باشد، یعنی از پولی که خمس و زکات آن پرداخت شده است. خوب است انسان با مالی به زیارت برود که در آن هیچ‌گونه حق الناسی نباشد.

در مسیر ذکر بگوئید

علاوه بر این، در زیارت ائمه^(ع) سفارش شده است غسل کنیم. در دعای غسل می‌خوانیم: «خداایا! هم خودم و هم قلبم را پاکیزه کن». این نوعی آمادگی برای زیارت است. وقتی در غسل می‌گوییم خدا یا برای تو زیارت می‌کنم، احساس آرامش، توبه، استغفار و پاکیزگی به ما دست می‌دهد. همچنین، مستحب است انسان در مسیر زیارت، ذکر بگوید. اینکه هزاران نفر با سرهای پایین، قدم‌های کوتاه، آرام و با ذکر بر لب به یک مقصد در حرکت هستند، بسیار زیباست و آثار تربیتی دارد.

اذن دخول واقعی

پوشیدن لباس نو و تمیز برای مرتب بودن ظاهر و خشوع داشتن در قلب و باطن، نیز از آداب زیارت امام رئوف^(ع) است. خشوع یعنی دل شکستن و آمادگی یافتن. اذن دخول هم در هنگام تشریف به آستان امام رضا^(ع) ضرورت دارد. حتما هم لازم نیست عربی گفته شود، همین که مقابل حرم بایستیم و عرض کنیم یا امام رضا^(ع)! آیا اجازه می‌دهید وارد شوم، اذن گرفتن است و اگر دلمان شکست، اذن را گرفته‌ایم. ولی اگر زیباترین زیارت‌های عربی را هم بخوانیم اما دلمان نشکنند، اذن نگرفته‌ایم.

زیارت به لمس ضریح نیست!

بعضی‌ها وقتی وارد حرم امام رضا^(ع) می‌شوند، اول به سمت ضریح می‌روند و جالب آنکه در پاسخ به اینکه زیارت کرده‌ای، اگر دستشان به ضریح نرسیده باشد، می‌گویند نه، زیارت نکردم. درحالی‌که در صحن امام رضا^(ع) هستند! بوسیدن پاشنه ورودی حرم امام و بوسیدن ضریح، خوب است و ثواب دارد، حتی می‌توانیم ضریح را در آغوش بگیریم اما به شرطی که خلوت باشد و موجب زحمت دیگران نشود.

ضریح شخصی نیست

وقتی انسان وارد حرم‌ها می‌شود، اگر بلد است، بهتر است زیارت‌هایی مثل امین... و دعای عالی‌المضامین را بخواند و اگر نمی‌تواند، ذکر یا قل هو... بخواند و صلوات بفرستد و به روح امام رضا^(ع) هدیه کند. حتما لازم نیست دعا‌های پیچیده و سنگین خوانده بشود. قرائت قرآن در حرم اهل بیت^(ع)، کمرنگ است که خوب است تقویت شود. علاوه بر این، آن‌ها که از باب استحباب بالای سر حضرت نماز می‌خوانند، باید متوقف نشوند و پس از نماز جای خود را به دیگران بدهند. دستان که به ضریح رسید، آن را شخصی ندانیم و یک ساعت نایستیم، بهتر است کنار برویم تا دیگران هم زیارت کنند.

آثار تربیتی و روحی زیارت امام رضا^(ع)

زیارت امام رضا^(ع) با این آداب و رعایت‌ها، آثار و برکات بی‌مثال دارد؛ نخستین اثر زیارت آن حضرت، تقویت توحید است و اعتقاد ما را به خدا تقویت می‌کند؛ چنان‌که در زیارت ایشان می‌خوانیم: «اللَّهُمَّ إِلَيْكَ صَدَدْتُ مِنْ أَرْضِي»؛ یعنی خدا یا! از سرزمین خود که حرکت کردم، تو را قصد داشتم. بالایش روحی و اخلاقی و دست کشیدن از خطاهای گذشته، دیگر اثر مهم تربیتی این زیارت است. لذا بسیارند آن‌هایی که با یک بار تنفس در هوای حرم، متحول شده‌اند. اساسا باید با حضور در حرم امام رئوف^(ع)، حال ما و اعضا و جوارح ما متحول شود.

گفت‌وگو

آمنه مستقیمی! در میان همه ماه‌های قمری، مناسبت‌های ذی‌القعدة به‌گونه‌ای مهندسی شده‌اند که بیشترین حس تعلق را به امام رضا^(ع) نشان می‌دهند؛ از شروع این ماه با ولادت حضرت فاطمه معصومه^(ص)، خواهر حضرت، گرفته تا یازدهمین روزش که به سالروز ولادت حضرت شمس‌الشمسوی مفتخر است و نیز بیست‌وسومین روز از این ماه بابرکت که به روز زیارت مخصوص امام رئوف^(ع) شهرت یافته است و دل‌ها را از دور و نزدیک زائرالرضا^(ع) می‌کند. به این مناسبت و در بررسی برخی آداب و آثار زیارت امام رضا^(ع) با حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر ناصر رفیعی، عضو هیئت علمی جامعه المصطفی‌العالمیه و کارشناس مذهبی، گفت‌وگو کرده‌ایم.

دوری از امام، دوستی نمی‌آورد!

زیارت امام رضا^(ع) باعث افزایش محبت و مودت ما به آن وجود مقدس می‌شود. هرچه بیشتر زائر امام^(ع) شویم، محبتمان به ایشان بیشتر می‌شود. تعبیر دوری و دوستی اینجا هرگز مصداق ندارد. از حضرت علی بن موسی الرضا^(ع) است که فرمودند: ما بر گردن شما حقی داریم که ادای این حق، زیارت ماست. امام کاظم^(ع) نیز برای زیارت فرزندشان، علی بن موسی^(ع)، تا هفتاد حج ثواب را برشمرده‌اند که ریشه روایی این تعبیر که «مشهد، حج قفر است» را نشان می‌دهد.

خدمتی امام^(ع)، به لباس نیست

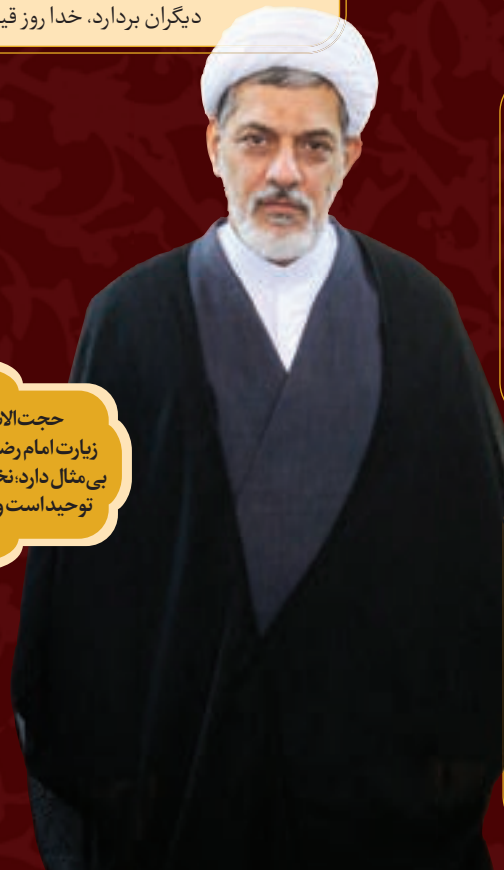
جمع‌کنبری از خادمان آستان قدس رضوی، افتخاری هستند و تا جایی که مطلع هستم، هزاران نفر در نوبت خادمی افتخاری حضرت قرار دارند و چه بسیار آرزومندانی که عمرشان، کفاف تحقق این آرزو را نداده است. چه بسیار شخصیت‌های سیاسی، علمی، حوزوی و دانشگاهی که لباس خادمی حضرت علی بن موسی الرضا^(ع) را بر تن کرده‌اند، اما باید توجه کرد که خدمت به حضرت، صرف پوشیدن آن لباس و حضور در حرم و خدمت به زائران امام^(ع) نیست.

به عشق امام رضا^(ع) خدمت کنیم

اینکه یک پزشک، ماهی یک یا چند روز را به ویزیت رایگان بیماران محروم اختصاص دهد و ثواب آن را به محضر امام رضا^(ع) تقدیم کند، خادم معنوی امام رضا^(ع) می‌شود. گره‌گشایی از مردم و رسیدگی به محرومان و ضعفا که جزو سیره امام مهربانی‌ها نیز بوده است، ما را خادم الرضا^(ع) می‌کند. لذا افراد از اصناف و اقشار مختلف می‌توانند هریک به قدر وسع و توان و استعداد خود، با رسیدگی به فقرا و دردمندان و خدمت به مردم، به صورت کلی و عمل به سیره رضوی در این زمینه، خادم معنوی حضرت شمس‌الشمسوس شوند.

مثل امام رضا^(ع) گره‌گشا باشیم

این خدمت و گره‌گشایی، خادمان را شبیه امام^(ع) می‌کند؛ چون ایشان که به امام رئوف شهرت دارند، به گره‌گشایی از دیگران و رفع هم‌وغم مردم، اهتمام و توصیه فراوان می‌کردند و می‌فرمودند: «کسی که گشایشی در زندگی مؤمنی ایجاد می‌کند (اعم از مالی، هم‌وغمی، هزینه کردن آبرو و...)، خداوند در روز قیامت در کار او گشایش می‌کند». امام رئوف^(ع) فراوان در امور مختلف از مردم گره‌گشایی می‌کردند و به آن توصیه کرده، می‌فرمودند: «کسی که باری از دوش دیگران بردارد، خدا روز قیامت بار از دوش او برمی‌دارد».



حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رفیعی، زیارت امام رضا^(ع) با آداب و رعایت‌ها، آثار و برکات بی‌مثال دارد. نخستین اثر زیارت آن حضرت، تقویت توحید است و اعتقاد ما را به خدا تقویت می‌کند؛ چنان‌که در زیارت ایشان می‌خوانیم: «اللَّهُمَّ إِلَيْكَ صَدَدْتُ مِنْ أَرْضِي»؛ یعنی خدا یا! از سرزمین خود که حرکت کردم، تو را قصد داشتم. بالایش روحی و اخلاقی و دست کشیدن از خطاهای گذشته، دیگر اثر مهم تربیتی این زیارت است. لذا بسیارند آن‌هایی که با یک بار تنفس در هوای حرم، متحول شده‌اند. اساسا باید با حضور در حرم امام رئوف^(ع)، حال ما و اعضا و جوارح ما متحول شود.